

UDK: 371.13(4)
Prethodno priopćenje
Primljeno: 11. 09. 2008.
Prihvaćeno: 25. 11. 2008.

SUVREMENE KONCEPCIJE PROFESIONALNE PRIPREME I OBRAZOVANJA UČITELJA

Dr. Radmila BOGOSAVLJEVIĆ
Pedagoški fakultet u Somboru (Srbija)

Sažetak: *Da bi se bolje razumio obrazovni sustav profesionalne pripreme i obrazovanja budućeg učiteljskog kadra, osim potrebnog poznavanja vlastitih mogućnosti i potreba u tom smislu, važno je poznavati i iskustva drugih zemalja, u pogledu rješenja, mogućnosti, koncepcija i tendencija u pripremi, tj. obrazovanju budućih učitelja.*

U ovom radu dan je osvrt na iskustva u obrazovanju učitelja u nekoliko zemalja u Europi, danas. Uz sagledavanje sličnosti i razlika, učinjen je pokušaj da se izvuku korisne analogije, koje bi mogle biti u funkciji uspješnog osmišljavanja, inoviranja ili daljeg osuvremenjivanja koncepcije suvremenog obrazovanja učitelja.

U radu je dan kratak prikaz obrazovanja učitelja danas, u Finskoj, Mađarskoj, Norveškoj, Švedskoj, Danskoj, Nizozemskoj, Francuskoj i Njemačkoj, kako bi se na osnovi komparativnog promatranja uočile sličnosti i razlike, na osnovi kojih bi se mogle naznačiti tendencije i korisne smjernice u obliku mogućih rješenja u pripremi budućeg učiteljskog kadra, kada se govori o europskome obrazovnom prostoru.

Ključne riječi: *koncepcija obrazovanja, obrazovanje učitelja, kurikulum, osnovna škola.*

UVOD

Prijeko potrebne promjene u sustavu odgoja i obrazovanja u Europi i svijetu, pa time i u obrazovanju učitelja, već odavno nagovještavaju tendencije koje nude niz mogućnosti i drugačijih rješenja te otvaraju različite perspektive. U tom smislu, sagledavanje iskustava drugih zemalja u obrazovanju i profesionalnoj pripremi učitelja, neophodna su osnova u sagledavanju mogućih, ostvarivih i suvremenih mogućnosti, kojima bi suvremeno europsko obrazovanje učitelja moglo i trebalo težiti.

U tom je kontekstu u daljnjem radu dan prikaz obrazovanja i profesionalne pripreme učitelja u pojedinim europskim zemljama.

OBRAZOVANJE UČITELJA U FINSKOJ

Obrazovanje učitelja u Finskoj postavljeno je na visoku sveučilišnu razinu, a, osim toga, smatra se i jednim od najuspješnijih i najsuvremenijih u svijetu. (Ministarstvo prosvjete, Helsinki, 1999).

Visoko obrazovanje u Finskoj, inače, sastoji se od dva paralelna sektora: sveučilišnog i politehničke.

Sveučilišni sektor karakterizira znanstvenoistraživački rad i visoka razina teoretskog obrazovanja.

Politehnika je orijentirana na život i temelji svoj rad ponajprije na zahtjevima koje pred nju postavlja visoka razina potrebnih vještina i znanja.

Visoka razina obrazovanja kamen je temeljac finske nacionalne strategije. Visoko obrazovanje je popularno, a broj prijavljenih na sveučilišta svake godine nekoliko puta premašuje broj primljenih studenata. Za upis vlada velika konkurencija, a obrazovanje za nastavnički poziv spada među najpopularnije studije (Ministarstvo prosvjete, Helsinki, 1999).

Nakon reforme iz godine 1970. svi nastavnici koji rade u općoj ili višoj srednjoj školi obrazuju se na sveučilištu. Obrazovanje učitelja u Finskoj je godine 1979. podignuto na sveučilišnu razinu i traje 5 godina. Obrazovanje nastavnika dijeli se na: obrazovanje nastavnika razredne nastave i obrazovanje nastavnika predmetne nastave.

Nastavnici razredne nastave rade na osnovnoj razini opće škole (od 1. do 6. razreda), dok predmetni nastavnici pretežno predaju u višim razredima opće škole (od 7. do 9. razreda) ili u višoj srednjoj školi.

U Finskoj postoji 8 učiteljskih fakulteta na kojima se obrazuju razredni učitelji i predmetni nastavnici za osnovnu i za srednju školu, i 5 viših škola (koledža) za obrazovanje nastavnika srednjih stručnih škola. Svaki od ovih oblika za obrazovanje nastavnika ima u svom sastavu vježbaonice u kojima se odvijaju satovi praktične nastave, istraživanja, ogledi i stručno usavršavanje nastavnika iz rada. Cilj je da se standardi podignu na višu razinu, te da se nastavnici osposobe kako bi se u školskom radu služili rezultatima istraživanja i usavršavali se u nastavničkom radu. Školovanje je besplatno za sve studente, pa i za strane, a fakultete financira Ministarstvo.

Odsjeci za obrazovanje su slobodni i nezavisno odlučuju o nastavnim metodama. Nastava se organizira ponajprije u obliku tečajeva, koji se sastoje od predavanja i grupnih oblika nastavnog rada kao i od individualnog (nezavisnog) studiranja. U ovisnosti o sveučilištu, studentima se pruža široka mogućnost izbora predmeta u kojima se žele specijalizirati, kao i izučavanja izbornih predmeta. Nastavna praksa uvijek igra središnju ulogu u svim vidovima obrazovanja nastavnika u Finskoj, a od samog početka studiranja naglašeno se inzistira na učenju orijentiranom na istraživanje.

Studiji se računaju pomoću sustava kreditnih bodova. Jedan finski kreditni bod (studijski tjedan) vrijedi oko 40 sati rada i može se sastojati od različitih oblika studiranja, primjerice: predavanja, grupnog rada, individualnog rada, prakse i istraživanja.

Obrazovanje nastavnika razredne nastave je na višoj sveučilišnoj razini, na stupnju magisterija (*maisterin tutkinto*) i stječe se na osnovi 160 kreditnih bodova. Glavni predmet izučavanja je obrazovanje, a zvanje se može steći, kao što je već rečeno, za 5 akademskih godina.

Nastavni plan obrazovanja učitelja sastoji se od *osnovnih studija*, koje čine različiti tečajevi iz oblasti obrazovanja (pedagogija, psihologija, didaktika i sociologija obrazovanja), koji nose 55 kredita. Zatim, tu je učenje *osnova školskih predmeta* koji će biti predavani u školi (jezik, matematika, likovni odgoj...), kao i *izborni predmeti*, koji nose 10-20 kredita. Magisterij je obavezan i nosi 20 kredita (Tornberg i sur., 2005).

Kao što je već rečeno, obrazovanje nastavnika razredne nastave sastoji se od osnovnih studija, studija predmeta i naprednih studija iz oblasti obrazovanja. Program također sadrži i osnovne studije iz nekoliko školskih predmeta, specijalističke studije, iz jednog ili dva sporedna predmeta, i nastavne (metodičke) prakse. Nastavnici razredne nastave mogu u nižim razredima opće škole (1.-6.) predavati sve predmete. Ako student završi dodatni tečaj, vrijedan 35 kreditnih bodova, iz jednog od pomoćnih predmeta (npr. strani jezik, matematika, glazbeni), stječe kvalifikaciju predmetnog nastavnika za taj predmet, u općoj osnovnoj školi (i u odjeljenjima od 7. do 9. razreda).

Studiji iz oblasti obrazovnih nauka također sadrže znanosti obrazovanja, kao glavni predmet (osnove psihologije, filozofije, etike obrazovanja, sociologije), kao i tečajeve iz metodologije istraživanja. Studiji iz školskih predmeta koji će biti predavani u školi obuhvaćaju didaktiku predmeta integriranu u izučavanje i produbljivanje znanja iz pojedinih predmeta i oni nose 65 kredita. Studentima je omogućeno da se po vlastitu izboru opredijele za dva do tri predmeta u kojima će se specijalizirati, kada žele nastaviti studij tih predmeta, bilo na nastavničkim fakultetima bilo na fakultetima tih predmeta.

Glavni cilj je da se u obrazovanju nastavnika postigne kako kvaliteta, tako i kvantiteta, da bi se odgovorilo zahtjevima školskog sustava.

Neka od središnjih područja koja će se u skoroj budućnosti razvijati vezano za obrazovanje nastavnika u Finskoj su: promišljanje zajedništva, vještine liderstva, osposobljavanje za uočavanje razlika i promjena, vještine komunikacije i kooperacije, pronalaženje i mijenjanje ambijenata učenja i svijesti o društvu. Potrebna je, također, i daljnja briga za razvitak pedagoških studija, koja bi trebala stvoriti zajedničku jezgru za obrazovanje nastavnika općenito. Sinteza između istraživačkog rada, obrazovanja i nastavne prakse trebala bi biti naglašenija. Sve

važniju ulogu imat će i povezivanje u radu između različitih obrazovnih institucija (Ministry of Education, Helsinki, 1999-2004).

Najvažniji dio obrazovanja nastavnika u Finskoj, kako razredne, tako i predmetne nastave, je metodička praksa. Ona se najčešće odvija u sveučilišnim vježbaonicama, ali se može djelomično izvoditi i u općinskim osnovnim ili srednjim školama; isto se tako može izvoditi i u inozemstvu, ako se radi o programima razmjene studenata.

Sveučilišne vježbaonice sastavni su dio sveučilišta (i u fizičkom i u administrativnom smislu). Nastavnici mentori su sveučilišni nastavnici specijalizirani za praćenje rada studenata. Mnogi od njih vode različita školska istraživanja i posjeduju viša zvanja: licencu ili doktorat.

Praktična nastava za nastavnika razredne nastave sastoji se od usmjerenog praktikuma koji je sastavni dio izučavanja predmeta u obrazovanju i praktičnog usavršavanja. Ta praktična nastava može biti uključena u temeljne, predmetne i napredne studije. Različiti nastavnički fakulteti praktični rad studenata organiziraju u skladu s vlastitim nastavnim programima.

Dio usmjerene prakse može biti organiziran već u prvoj godini studija, a cilj je da se studenti već na samom početku upoznaju sa školom i nastavnim procesom. Studenti u početku prisustvuju nastavi i promatraju je, istodobno dobivaju i manje zadatke u nastavi, a zatim sve odgovornije zadatke, te na kraju prakse planiraju osnovne oblike nastave i vrednuju podučavanje i učenje. Sve bi to studentima trebalo pomoći da šire upoznaju posao nastavnika, da steknu vještinu u svom radu i da budu kreativni i nezavisni nakon što diplomiraju (Nacionalno vijeće za obrazovanje, 1999).

Za vrijeme prakse studenti rade u parovima ili sami, a upute dobivaju od svojih mentora, a to su nastavnici koji rade u vježbaonicama i nastavno osoblje s fakulteta, odnosno fakultetski nastavnici didaktike koji vode studente, svaki za svoj predmet. Cilj tog rada je da se ostvari spoj teorije i prakse.

Praksa studenata predmetne nastave odvija se u sveučilišnim vježbaonicama i sadrži tri oblasti: 1. promatranje nastave, 2. samostalno ili skupno držanje nastave uz mentorski nadzor i 3. savjetovanja iz didaktike predmeta. Savjetodavni rad obuhvaća rad mentora i njihovih studenata kroz raspravu, planiranje i evaluaciju (Nacionalno vijeće za obrazovanje, 1999).

Odabir studenata putem prijemnih ispita u Finskoj provodi se po općem modelu (premda je svaki fakultet samostalan u načinu na koji će organizirati prijamne ispite), koji se obično sastoji od dva koraka: prvi je selekcija kandidata na osnovi uspjeha u srednjoj školi; izrađuje se rang-lista prijavljenih te 20 posto najboljih kandidata na rang-listi stječe pravo na polaganje prijemnih ispita; drugi korak je sam prijamni ispit.

Prijamni ispit na učiteljskom fakultetu u Finskoj obuhvaća tri faze: pismeni ispit, test sposobnosti i intervju; neka sveučilišta prakticiraju i grupne diskusije i situacije te neobaveznu demonstraciju vještina.

Pismeni ispit, u prvoj fazi polaganja prijamnog ispita, polaže se na osnovi proučene literature, koja podrazumijeva neke osnovne knjige iz oblasti pedagoških nauka. Pitanja najčešće zahtijevaju pisanje eseja kako bi se provjerilo koliko kandidat poznaje danu oblast.

Nakon ove faze, najbolji kandidati budu pozvani da pristupe drugoj fazi prijamnog ispita, koja se sastoji od različitih provjera sposobnosti i intervju. Testiranje provode skupine nastavnika, tj. komisije koje posebno provjeravaju npr. interakciju kandidata u skupnim situacijama, skupnim diskusijama, komunikativne vještine, motivaciju kandidata, kao i sposobnost snalaženja u neočekivanoj, problematičnoj situaciji.

Tokom intervju utvrđuje se motivacija kandidata za učiteljski poziv, njihovo viđenje uloge učitelja u društvu, njihovi interesi i slično.

Sastavni dio svakog prijamnog ispita je i provjera posebnih sposobnosti (glazbenih, likovnih, fizičkih). Prije je, također, kandidat u okviru prijamnog ispita obvezno održavao nastavu učenicima u vježbaonici. No ta je praksa napuštena, kako bi se omogućilo da se prijamni ispiti obave prije početka iduće školske godine. Otprilike polovica kandidata koji su pozvani na drugi dio prijamnog ispita bude primljena na studij obrazovanja kao glavnog predmeta. Zvanje nastavnika razredne nastave jedno je od najpopularnijih studija u Finskoj, i tek 10-15 posto prijavljenih uspije se upisati.

Kandidati koji se prijavljuju za nastavnike predmetne nastave prijavljuju se na odgovarajući fakultet i odsjeke u kojima se izučava određeni predmet, npr. matematika, biologija i slično, a osnovni uvjet je uspješno položena matura nakon srednje škole. Prijamni ispit sastoji se od pismenih ispita na kojima se provjerava znanje iz predmeta ili književnosti, već u skladu s time što se provjerava na prijamnom ispitu (National Board of Education, (1999): The education system of Finland 1999, prepared for the Eurydice database, National Board of Education, Helsinki).

Evaluacija obrazovanja učitelja u Finskoj proces je koji se, u svim institucijama koje se bave obrazovanjem učitelja, odvija na dvije razine:

1. razina je ekspertna evaluacija, koja obuhvaća:
 - domaće eksperte i institucije,
 - Ministarstvo obrazovanja,
 - Nacionalni odbor za obrazovanje
 - strane eksperte i organizacije

2. razina je evaluacija na razini institucija za obrazovanje učitelja - samo-evaluacija, a provodi se na:

- razini sveučilišta,
- razini fakulteta,
- razini katedri,
- razini samoevaluacije nastavnika,
- razini evaluacije administrativnih službi u okviru fakulteta,
- razini ostalih institucija, kao što su: ostali nastavnički fakulteti, škole, vježbaonice, studentske organizacije i sl.

1. Proces ekspertne evaluacije odvija se ili pod okriljem Ministarstva obrazovanja (sustavno ga provode specijalizirane agencije kao što su: Nacionalni odbor za obrazovanje, Finsko vijeće za istraživanja i razvoj i sl.) ili pod okriljem nekih inozemnih institucija i organizacija, prije svega europskih, kao što su: EU, OESS, Europska fundacija za znanost i sl.

2. Evaluacija na razini institucija predstavlja zapravo samoevaluaciju institucije, njezinih odsjeka (katedri) i, naravno, nastavnika. Odvija se nezavisno od evaluacije koju provode vladini eksperti i usmjerena je na interne potrebe samih fakulteta. Model evaluacije može ponuditi i neka institucija koja je u sklopu sveučilišta u čijem kreiranju sudjeluju mnoge strukture društva. Evaluacija ipak nije sustavno organizirana, tj. nije obavezna, pa se u praksi javljaju i poteškoće, u smislu da ona katkad i izostane; javlja se neobjektivnost, tendencioznost u formulaciji anketa za evaluaciju (kod studenata) itd. (Nacionalno vijeće za obrazovanje, 1999).

Organizacija rada škola vježbaonica u Finskoj zauzima značajno mjesto u obrazovanju učitelja, jer se u školi vježbaonici znanje iz različitih oblasti, stečeno na učiteljskom fakultetu, provodi u praksi, što je bit koncepcije obrazovanja – tijesna povezanost teorije i prakse.

U Finskoj ima ukupno 13 škola vježbaonica; one pripadaju učiteljskim fakultetima i financira ih finska vlada. Zadaća učitelja koji rade u tim školama, a koje zapošljava učiteljski fakultet kojem škola pripada, jest da osim toga što obrazuju djecu, nadgledaju praksu studenata učiteljskih fakulteta i zbog toga je potrebno da njihove kvalifikacije budu veće nego kvalifikacije učitelja u običnim školama. Zbog toga oni uz diplomu o završenom osnovnom studiju i, obavezno, postignutom magisteriju, moraju imati i bar 35 kredita iz psihološko-pedagoško-didaktičkih predmeta, bar 2 godine radnog iskustva u nekoj školi i dobre predavačke sposobnosti, koje se provjeravaju na posebnim satovima demonstracije.

Svaki student mora provesti 30 radnih tjedana na praksi u školi vježbaonici tokom svojih studija. Student na praksi promatra, osmišljava i sam drži satove, a osim toga obavezno se uključuje u svakodnevne aktivnosti škole, kao što su

planiranje kurikuluma, evaluacija studenata, konzultacije, administrativni poslovi i sl. Studentska praksa se ne ocjenjuje brojčano, nego se samo određuje tko je 'prošao', a tko nije. No, unatoč tome, studenti su iznimno motivirani. Njihov rad na praksi nadgledaju i prate učitelji supervizori iz škole vježbaonice, profesori metodičari pojedinih predmeta s učiteljskog fakulteta i studentov mentor, koji ga prati tokom čitavog trajanja studija. Uz praksu u školi vježbaonici student je obavezan nekoliko tjedana provesti na tzv. *terenskoj praksi*, u nekoj školi po svom izboru, u kojoj postoji koordinator koji je povezan sa školom vježbaonicom i učiteljskim fakultetom, koji nadgleda rad studenta.

Te škole vježbaonice, također, podupiru i dopunjuju istraživanja i eksperimente koje provode učiteljski fakulteti u oblasti obrazovanja; isto tako ovdje se iskušavaju nove metode učenja i podučavanja, koje, ako se pokažu dobrima, postaju uzor ostalim školama. Osim toga, ove škole vježbaonice nude programe za stručno usavršavanje učitelja. Postoje programi razmjene koji kombiniraju obaveznu studentsku praksu i dodatno obrazovanje učitelja iz običnih škola po sljedećem načelu: učitelj iz obične škole odlazi na program dodatnog obrazovanja i usavršavanja koji organiziraju škole vježbaonice i učiteljski fakultet, a za to vrijeme u njegovoj ga školi zamjenjuje student učiteljskog fakulteta na praksi pod nadzorom tamošnjih učitelja. Postoji još i veliki broj različitih programa za stjecanje dodatnih kvalifikacija i bodova iz raznih specijaliziranih oblasti, kako iz znanstvenih i umjetničkih predmeta koji se predaju u školi, tako i iz psihološko-pedagoško-didaktičkih predmeta (Education and research 1999-2004, 1999).

Učiteljska profesija u Finskoj veoma je cijenjena i visoko pozicionirana po značenju u društvu, unatoč tome što prosvjetni radnici ni u ovoj zemlji nemaju baš visoka primanja. Prema tome, veoma veliko zanimanje za upis na ove studije ne može se objasniti materijalnim motivima. S druge strane, učiteljski fakulteti i škole vježbaonice veoma su dobro opremljeni i potpuno su okrenuti suvremenim informacijsko-komunikacijskim tehnologijama.

Primjena suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ICT- Information and communication Technology), danas je postala neophodan čimbenik razvoja suvremenih društava; njihova primjena utječe na stvaranje novih modela učenja i podučavanja. Iz tog razloga je Ministarstvo obrazovanja Finske postavilo nacionalnu strategiju u razdoblju od 2000. do 2004. godine pod nazivom: *Obrazovanje, trening i istraživanje u informatičkom društvu (Education, training and research in the information society, 1999)*.

Budući učitelji, studenti učiteljskih fakulteta u Finskoj pohađaju u toku studija različite tečajeve iz obrazovne tehnologije. Svaki tečaj je vrednovan određenim brojem kredita, a jednom kreditu odgovara 40 sati rada.

U finskom informacijskom društvu znanje i umijeće najvažniji je produkcijfski faktor. Svaka osoba ima pravo na kontinuirano samousavršavanje i usavršavanje,

a uspješnost finskog obrazovnog sustava temeljena je na visoko postavljenim obrazovnim standardima, istraživanjima, inovacijama u obrazovanju i evaluaciji.

Glavni cilj suvremenih tendencija u obrazovanju učitelja u Finskoj jest da se u obrazovanju nastavnika postigne kako kvaliteta tako i kvantiteta, i time odgovori zahtjevima školskog sustava i suvremenim tendencijama u obrazovanju nastavnika. Jedan od izazova u projektu koji istražuje potrebe budućeg obrazovanja nastavnika vezan je za starenje učitelja i njihov brzi odlazak u mirovinu. Tendencija fakulteta je stoga da prošire mogućnosti obrazovanja nastavnika i broj studenata koje primaju.

Nadalje, radi se na tome da se usklade oblici obrazovanja i kvalifikacije koje se stječu, kako bi se omogućila pokretljivost između raznih nastavničkih profesija, između, npr. nastavnika razredne nastave, predmetne nastave i odgajatelja. U tom smislu, da bi se povećala fleksibilnost i pomoglo školama u razmjenjivanju kadra, brišu se stroge granice između nastavnika razredne i predmetne nastave, kao i između nastavnika razredne nastave i odgajatelja u predškolskom obrazovanju. Neka od središnjih područja obrazovanja nastavnika, koja će se u skoroj budućnosti razvijati u Finskoj su: vještine liderstva, osposobljavanje za uočavanje razlika i promjena, vještine komunikacije i kooperacije, pronalaženje novih i mijenjanje starih ambijenata za učenje, promišljanje zajedništva i sl.

Prisutna je, također, i briga za razvoj pedagoških studija. Sinteza između istraživačkog rada, obrazovanja i nastavne prakse treba biti više naglašena. U tome će važnu ulogu imati i povezivanje različitih obrazovnih institucija.

Nastavne metode, na razini sveučilišnog obrazovanja, imat će tendenciju da budu okrenute studentu, koji je stavljen u središte. U tom smislu će se razvijati i olakšavati učenje zasnovano na korištenju mreže informacija, otvoreno učenje i učenje na daljinu. Aspekt kontinuiranog obučavanja nekoliko je puta istican u mnogim razvojnim projektima koji su na djelu širom Europe (Ministri of Education, 1999, 2000, 2001)

OBRAZOVANJE UČITELJA U MAĐARSKOJ

Obrazovanje učitelja u Mađarskoj se od godine 1995. izvodi na višim učiteljskim školama, u četverogodišnjem trajanju (inače, te su škole od godine 1959. pa do 1995. bile trogodišnje više učiteljske škole).

U tim višim četverogodišnjim školama obrazovanje učitelja je osuvremenjeno, a stručnost profila proširena i za druge djelatnosti, te se ove institucije mogu integrirati s drugim visokoobrazovnim institucijama.

Te škole od spomenute 1995. godine funkcioniraju po novom obrazovnom sustavu i s novim sadržajima, a u rangu su viših škola na kojima studij traje 8 semestara.

Različite integracije u oblasti visokog obrazovanja provedene su 1996. godine, kada su ukinute više učiteljske škole kao samostalne institucije i one su danas kao fakulteti nekog sveučilišta ili više škole.

Obrazovanje učitelja u Mađarskoj zbog svoje je iznimne uloge u prosvjećivanju nacije okarakterizirano kao *kulturno blago nacije*.

Četverogodišnje obrazovanje učitelja ima sljedeće inovacije:

- proširuje se stručno obrazovanje,
- osnažuje se integrativni karakter obrazovanja,
- obrazovanje se više orijentira k praktičnom radu.

Dok je nekad učiteljska sprema bila dovoljna za obrazovno-odgojni rad u nižim razredima osnovne škole, tj. od 1. do 4., današnja sprema zadržava taj svoj status, ali se upotpunjuje time da učitelj bira još jedan obrazovni sadržaj (što se ne može nazvati nastavnim predmetom, nego je skup predmeta koji su vezani uz istu cjelinu) i to može predavati u 5. i u 6. razredu. To znači kako je student obavezan da uz obavezne predmete, prema svojim osobnim interesima i sposobnostima, bira još jedan obrazovni sadržaj, kako bi nakon obuke dobio odgovarajuću stručnu spremu za predavanje tog obrazovnog sadržaja u 5. i 6. razredu.

Obavezni predmeti za učitelje od 1. do 4. razreda grupirani su u tri oblasti:

1. predmeti zajedničke osnove obrazovanja (sociologija, pedagogija, psihologija, informatika);
2. stručno-teorijsko obrazovanje (čine sljedeći predmeti, s metodikom nastave za svaki predmet, a to su: mađarski jezik i književnost, matematika, poznavanje prirode, glazbeni odgoj, vizualni odgoj, tehnički odgoj i tjelesni odgoj);
3. stručno praktično obrazovanje (individualne vježbe i vježbe po skupinama).

Obavezni, izborni, obrazovni sadržaji za učitelje, koje mogu predavati od 1. do 6. razreda su: mađarski jezik i književnost, strani jezik, matematika, čovjek i društvo, poznavanje prirode, glazbeni odgoj, vizualni odgoj, informatika, tehnički odgoj, poznavanje obitelji, domaćinstva i poslovanja i tjelesni odgoj i sport.

Ovako dopunjeno i izmijenjeno obrazovanje učitelja rezultat je promjena u mađarskom općeobrazovnom procesu. Uz raniji osmogodišnji (4+4) obrazovni model školovanja javili su se sustavi sa 6+6 razreda, ili sa 4+8 razreda. Ovaj model obrazovanja učitelja imao je u vidu i praksu drugih europskih zemalja, gdje je učitelj kompetentan za rad s djecom od 6 do 12 godina.

Obrazovanje učitelja u Mađarskoj obuhvaća 3200 sati, a praktična obuka čini 20 posto tog fonda.

Jedno od velikih postignuća četverogodišnjeg obrazovanja učitelja jest i to da studenti u zadnjem semestru provode 2 mjeseca na praksi u nekoj školi.

Praktični dio diplomskog ispita, tj. nastavni sat studenti drže u vježbaonici koja pripada višoj školi (odnosno fakultetu). Ocjena s ovog ispita čini dio ocjene diplomskog ispita.

U Mađarskoj se učitelji nazivaju još i "pedagozima stručnim za sedam predmeta", a svih tih sedam predmeta dio su kompleksnog završnog ispita.

Nakon obrane pismenog diplomskog rada student izvlači pitanje iz jednog od sedam predmeta, a drugo pitanje je iz specijalizacije za koju se sam opredijelio.

Danas se u Mađarskoj javljaju različite vrste alternativnih pedagoških tendencija. To je dovelo do toga da su u vid obrazovanja ušle i tendencije obrazovnih reformi, kao što su waldorfska škola, zatim upoznavanje studenata s radom Pestalozzija, Frenea, Marije Montessori i drugih, kao i povezivanje ovih tendencija sa suvremenim pedagoškim strujanjima.

Od godine 2003. svaka visokoškolska ustanova u Mađarskoj morala je uvesti sustav kredita u obrazovanju, što znači da se rad studenata, osim ocjena evaluira i kreditnim bodovima.

Uvođenje kreditnog sustava služi sljedećim ciljevima:

- evidentiranje visokoškolskih studija po istim aspektima,
- lakši i veći mobilitet studenata po obrazovnim ustanovama ili po smjerovima u istoj obrazovnoj ustanovi, kao i u paralelnom obrazovanju na više smjerova,
- izgradnja kompatibiliteta u okviru europskog kreditnog sustava ESTS, kako bi visokoškolski studij i diplome stečene u Mađarskoj bili prihvaćeni u zemljama Europske Unije.

Studenti po semestrima prosječno moraju ostvariti po 30 kredita. Osnova za dobivanje diplome učitelja je 8 semestara h 30 kreditnih bodova = 240 ostvarenih kredita.

Danas je u Mađarskoj opći problem kako se prilagoditi europskoj visokobrazovnoj regiji koju čine potpisnici Bolonjske deklaracije i kako stvoriti sustav za kompatibilnost mađarskih diploma zahtjevima VA/Vs ili MA/MSs diploma.

OBRAZOVANJE UČITELJA U NORVEŠKOJ

Obrazovanje učitelja u Norveškoj zadaća je viših državnih škola koje se nalaze u sklopu sveučilišta, a obrazuju odgajatelje, učitelje općih predmeta, učitelje posebnih predmeta i učitelje stručnih predmeta. Alternativni način da diplomirani student postane učitelj viših razreda osnovne škole jest da pohađa tečaj iz obrazovne teorije ili prakse na sveučilištu ili višoj školi. Do godine 1993. taj tečaj je trajao pola godine (1 semestar, 30 kredita), i samo diplomirani studenti mogli su ga pohađati, ali kada je produžen na godinu dana, dodatnih 30 kredita (stečenih

obukom) moglo se uvrstiti u sveučilišnu diplomu ili diplomu više škole. Tako učitelji dobivaju ili zvanje općeg predavača koje su stekli na višoj državnoj školi (ili višoj privatnoj školi koja nudi ovakve tečajeve) ili diplomu sveučilišta ili više škole koja uključuje poznavanje 2-3 bitna školska predmeta i moraju odslušati obvezan jednogodišnji tečaj iz obrazovne teorije i prakse. Ova druga skupina učitelja može steći dva zvanja: adjunkta (4-5 godina, uključujući i obrazovnu teoriju i praksu) ili lektora (7 godina, uključujući obrazovnu teoriju i praksu), u zavisnosti od toga koje su kvalifikacije tražene. Zbog svih tih novina, zbog kojih su da bi se diplomiralo potrebne 3, a da bi se magistriralo 2 godine, trajanje obrazovanja učitelja na sveučilištima bit će smanjeno na 4 godine, koliko je potrebno da se postane adjunkt, i 6 godina, da se stekne zvanje lektora. Uz to, sveučilišta učiteljima nude i petogodišnje tečajeve za uzastopno obrazovanje, kao još jednu novinu. Praktični i obrazovni studiji tako postaju dio programa.

Većina učitelja su učitelji općih predmeta, dok se adjunkt i lektor nalaze na ljestvici zvanja blizu jedan drugog, ako se u obzir uzmu viši razredi osnovnih škola. Većina učitelja općih predmeta, koji su diplomirali 1994. godine ili još ranije, kada je tečaj trajao 3 godine, da bi usavršili svoje znanje, mogu odslušati još 1 godinu specijalističkih studija.

Tečaj koji traje 4 godine sadrži sljedeće elemente:

- 2,5 godine (150 kredita) obaveznih predmetnih studija, što odgovara broju od 120 kredita. Predmeti su: norveški jezik (30 kredita), matematika (30), vjeronauk i etika (30), integrirani tečaj iz prirodnih znanosti (30), sociologija i ekologija (30), jedan praktični predmet i jedan predmet iz umjetnosti (svaki po 15 kredita);

- didaktika i metodički studij sastavni su dio svakog predmeta i nose 30 od ukupno 150 kredita;

- pola godine (30 kredita) obrazovne teorije; najmanje 18 tjedana prakse u školi, u toku 3 godine koliko tečaj traje (na 4. godini mora biti nešto praktičnog rada);

- jedna godina detaljnih studija iz 1-2 predmeta po izboru (jedan tečaj od 60 ili 2 od po 30 kredita), odabranih među obaveznim predmetima u osnovnoj školi ili među drugim predmetima bitnim za podučavanje u osnovnim školama.

S uvođenjem novih programskih vodiča za obrazovanje učitelja, organizacija obrazovanja za učitelja općih predmeta bit će manje detaljna i sadržavat će manje obaveznih predmeta. Studenti će imati veću slobodu izbora kada su u pitanju predmeti koje žele učiti i razdoblje za učenje obaveznih predmeta bit će smanjeno sa 3 na 2 godine. Prema uredbi *White Paper* iz 2001.-2002. godine, obavezni predmeti u obrazovanju učitelja općih predmeta bit će norveški (30), matematika (30), obrazovna teorija (30), vjeronauk i etika (20) i studij osnova matematike, čitanja i pisanja (10). Trogodišnje obrazovanje za učitelja općih predmeta donosi mu diplomu, a četvrta godina može biti dio magisterija.

Učitelji specijalnih predmeta obučavaju se 3 godine, i to preko tečajeva iz umjetnosti i vještina, glume, prehrane i domaćinstva, trgovačkih predmeta i tjelesnog odgoja. Četverogodišnji tečaj za obrazovanje učitelja iz likovnog i praktičnih predmeta uveden je u jesen 1999. godine. Osim revizije svih navedenih tečajeva, tečajevi za obrazovanje učitelja specijalnih predmeta nastavit će se sa istom specijalizacijom i trajanjem (3 i 4 godine). Nakon prve četiri (ili 3) godine obrazovanja, učitelji mogu nadograditi svoje kvalifikacije i povećati primanja, i to preko tečajeva koji traju najmanje pola godine. Osim toga, postoji i obrazovanje učitelja općih predmeta s ciljem podučavanja gluhonijeme djecu.

Metode rada u obrazovnim tečajevima trebale bi odražavati krajnji cilj, a to je da studenti steknu sposobnosti, vještine i znanje prijeko potrebno za podučavanje drugih.

Samo kroz međudisciplinarnu i višedisciplinarnu suradnju taj tečaj ima smisla. Studij obrazovanja, kako teorijski tako i praktični dio, trebao bi funkcionirati kao način spajanja različitih predmeta i disciplina u cjelinu. Svaka viša škola organizira predavanja onako kako to ona želi. Aktivnost studenata je svaka-ko glavni preduvjet, jer predstavlja čvrstu osnovu za dugoročno učenje.

Bitne metode u obrazovanju učitelja su individualni studij, skupne aktivnosti i rad na projektima, što uključuje i rad na istraživanju i razvoju. Izbor metoda varira u zavisnosti od toga jesu li u pitanju praktični ili akademski predmeti. Bitan cilj je, međutim, da studenti razviju sposobnosti za samostalno razmišljanje o obrazovnim, akademskim i metodološkim pitanjima. Međutim, opći predmetni studiji na sveučilištima odvijaju se u formi predavanja, i nisu okrenuti k obrazovanju učitelja. Kao što je već spomenuto, sveučilišta nude uzastopne studije za učitelje koji će biti više profesionalno usmjereni (*Some examples of primary school teacher training in european countries*, Eurybase; Eurydice, 2000-2003).

OBRAZOVANJE UČITELJA U ŠVEDSKOJ

Obrazovanje učitelja u Švedskoj organizirano je slično kao i u prethodno spomenutim zemljama. I ovdje sveučilišta i više škole sami odlučuju o organizaciji obrazovanja, kako bi se postigli željeni ciljevi.

Zvanje učitelja u Švedskoj može se steći, dakle, na sveučilištima i višim školama u sklopu sveučilišta.

Osim Ustava o visokom obrazovanju, postoje i specijalne uredbe koje nalažu koji bi se ciljevi trebali ostvariti kako bi student dobio određenu diplomu.

Godine 2001. donesena je odluka o novoj, integriranoj diplomi učitelja, koja je zamijenila 8 od postojećih 11 diploma učitelja (obuka za rad s djecom i mladima, likovna naobrazba, obavezno školovanje, srednja škola, domaćinstvo, fizički

odgoj, glazbeni odgoj i učenje vještinama). Ta nova struktura značila je da će svi budući učitelji imati iste osnovne sposobnosti, u kombinaciji sa specijalizacijom iz određene oblasti ili određenih predmetnih oblasti i /ili specijalizacijom u radu s određenim starosnim skupinama. Da bi stekli takvu diplomu, studenti su morali odslušati program koji donosi najmanje 140 kredita (što je u principu isto što i 3,5 godina običnog studiranja), a najviše 220 kredita, u zavisnosti od oblasti koju su odabrali i razine obrazovanja.

Ovaj program sastoji se od 3 uspješno integrirane obrazovne oblasti:

- općeobrazovna oblast, ista za sve studente, koja pokriva ključne teme kao što su učenje, specijalna pedagogija, socijalizacija, osnovne vrijednosti, ali i međudisciplinarnе predmetne studije (najmanje 60 kredita);

- obrazovna oblast koja pokriva predmete koje učitelj namjerava predavati (najmanje 40 kredita);

- obrazovna oblast sa specijalizacijom koja dopunjuje ranije stečeno znanje (najmanje 20 kredita);

- u nekim fazama obrazovanja postoje i praktične aktivnosti; one nose najmanje 10 kredita u općeobrazovnoj oblasti i najmanje 10 kredita po orijentaciji (vremensko razdoblje u toku koga se studenti obučavaju i pripremaju za posao kojim će se baviti) koja bi se trebala odvijati u školi;

- kako bi stekli kvalifikacije koje im omogućuju da budu predavači, studenti bi morali izraditi samostalni projekt, koji nosi 10 kredita.

Novi program za obrazovanje učitelja stavlja naglasak na značenje posebnih pedagoških sposobnosti koje omogućuju učitelju da ustanovi problematične situacije u školi koje se stalno ponavljaju. Svi učitelji će u novom programu steći osnovne, posebne pedagoške sposobnosti iz općeobrazovne oblasti. Uz to, učitelj će moći proširiti svoje znanje proučavajući orijentacije i specijalizacije iz te posebne pedagoške oblasti.

U diplomi bi trebalo da bude navedeno koje je orijentacije i specijalizacije student završio i kojoj svrsi su one namijenjene. Da bi dobili potrebne kvalifikacije, studenti bi trebali posjedovati znanje i vještine potrebne da bi se ostvarili obrazovni ciljevi i trebali bi sudjelovati u razvoju aktivnosti koje su u skladu s postojećim uredbama. Uza sve to studenti bi trebali:

- prenijeti svoje znanje iz predmetne oblasti učenicima, s ciljem da učenici nešto novo nauče i usavrše se,
- procijeniti i ocijeniti učenje i razvoj učenika, informirati roditelje i surađivati s roditeljima ili starateljima,
- osigurati osnovu za stjecanje fundamentalnih vrijednosti u društvu i demokraciji,
- analizirati i imati jasne stavove o nekim osnovnim ljudskim problemima, ekološkim problemima i promjenama u okruženju,

- cijeniti značenje razlika među spolovima u situacijama kada se uči i prezentira novi materijal,
- samostalno, ali i zajedno s drugima planirati, demonstrirati, ocjenjivati i razvijati svoj način podučavanja i izvođenja drugih pedagoških aktivnosti, ali i sudjelovati u rukovođenju njima,
- koristiti i sistematizirati svoje doživljaje i doživljaje drugih ljudi, kao i rezultate bitnih istraživanja, kako bi im to služilo kao osnova za razvoj stručnih aktivnosti,
- služiti se informacijskom tehnologijom u pedagoškom razvoju i cijeniti značenje masovnih medija u tom razvoju.

Uza sve to moraju se imati na umu i posebni ciljevi različitih sveučilišta i viših škola.

Prethodni program za obrazovanje učitelja u obaveznom školovanju ipak će paralelno postojati za one studente koji su se na njega upisali prije jesenskog semestra 2001. godine.

Postoje dvije opcije za organizaciju programa za obrazovanje učitelja u obaveznom školovanju. Prva opcija se odnosi na učenike od 1. do 7. razreda i nosi 140 kredita (3,5 godina studija). Druga se odnosi na učenike od 4. do 9. razreda i nosi od 140 do 180 kredita, obično 180 (4,5 godine studija).

U programu za obučavanje učitelja u obaveznom obrazovanju koji predaju učenicima od 1. do 7. razreda, postoje dvije posebne opcije: švedski jezik i sociološki predmeti ili matematika i znanstveni predmeti. Učitelji su isto tako obučeni da predaju sve predmete koji su po nastavnom programu obavezni za učenike od 1. do 3. razreda, kao i niz drugih predmeta koji se uče od 7. razreda. Svi studenti idu na tečajeve iz svih ovih predmeta u toku programa.

Postoje i dva načina da se stekne diploma kako bi se predavalo učenicima od 4. do 9. razreda. Prvi način su predmetni studiji, koji nose od 140 do 180 kredita, obično 180 kredita (4,5 godine studije). Specijalizacija sadrži 4 opcije, koje uključuju različite kombinacije predmeta: švedski i strani jezici, sociološki predmeti, matematika i znanstveni predmeti, kao i predmeti iz praktične umjetnosti u kombinaciji s još jednim predmetom.

Drugi način da se stekne diploma zahtijeva skupljanje najmanje 180 kredita (4,5 godine studija). Najmanje 60 kredita potrebno je iz glavnog predmeta, a iz drugog predmeta najmanje 40 kredita. Ako su jedan od tih predmeta likovni ili muzički, potrebno je najmanje 80 kredita. Ako su u pitanju domaćinstvo, tjelesni odgoj, vještine ili švedski, onda je potrebno najmanje 60 kredita. Program dopušta slobodan izbor predmeta i kombinacije predmeta, i studenti bi ih trebali učiti po redoslijedu koji njima odgovara.

Najmanje 40 sakupljenih kredita iz profesionalne obuke i prakse sastavni je dio obuke. To uključuje praksu u osnovnoj školi. Praksu nadgleda učitelj iz škole

u kojoj se ona odvija. Cilj je da student sam ili u suradnji s drugima stekne predvještaje za usuglašavanje svojih iskustava iz raznih predmeta. Stoga studenti puno vremena provode radeći na sadržajima, temama ili projektima koji su u vezi s nekoliko glavnih predmeta svakog studenta. Student mora steći znanje i iskustvo iz različitih oblika predavanja i metoda rada, uključujući i međudisciplinarnе metode rada i metode rada na projektima, između ostalog u onoj formi u kojoj je sve to zastupljeno u danoj školi. Tako student susreće i različite oblike ocjenjivanja.

Program uključuje praktičnu obuku koja traje 24 tjedna. Ona se sastoji od podučavanja djece i drugih dužnosti učitelja (sve nadgleda jedan tutor ili nekoliko njih), s jedne strane, i podučavanja studenata od strane njihovih profesora u školama za praktičnu obuku, s druge strane. Student mora imati praktičnu obuku iz svih izabranih glavnih predmeta, i to tijekom sve 4 godine programa. Praktična obuka odvija se u školama (*Folkeskole*), a po mogućnosti i u drugim tipovima škola. Praktična obuka uključuje kontinuirano razdoblje od 7 do 9 tjedana rada u školi, i to na 3. ili 4. godini; na kraju toga razdoblja student može i sam podučavati.

ICT (informacijsko-komunikacijske tehnologije) mora biti sastavni dio podučavanja učitelja u Švedskoj, i od studenata se očekuje da ovladaju osnovnim tehnikama koje se tiču korištenja ICT-a. Utjecaj i odgovornost studenata dalje se učvršćuju njihovim sudjelovanjem u radu organizacije, planiranjem programa i podučavanjem (*Some examples of primary school teacher training in european countries*, Eurybase; Eurydice, 2000-2003).

OBRAZOVANJE UČITELJA U DANSKOJ

Obrazovanje učitelja u Danskoj, odnosno program za obučavanje učitelja (*Folkeskole*), ostvaruje se na specijaliziranim višim učiteljskim školama. Program traje 4 godine. Programi se sastoje od niza predmeta i drugih obveza koje student ima, i od studenta se očekuje da radi tokom cijeloga radnog tjedna. Predmeti su:

Filozofije života i studij o kršćanstvu 5 posto

Danski jezik ili matematika kao glavni predmeti 17,5 posto

Tri glavna predmeta 41 posto

Samostalni rad kao dopuna jednom od glavnih predmeta 4 posto

Obrazovni predmeti: opća didaktika, psihologija, teorija obrazovanja i škola u društvu 17,5 posto

Praktična obuka 15 posto.

Sljedeći predmeti nude se kao glavni predmeti:

1. Društveni predmeti: danski, engleski, francuski, povijest, studij o kršćanstvu ili vjeronauk, sociologija i njemački;

2. Prirodoslovni predmeti: biologija, fizika ili kemija, zemljopis, matematika i priroda ili tehnologija;

3. Praktični ili predmeti iz umjetnosti: vizualna umjetnost, domaćinstvo, dizajn tekstila, tjelesni odgoj, glazbeni i tehnički odgoj.

Student mora izabrati predmet iz bar dvije skupine od navedenih glavnih predmeta. Osim toga mora izabrati ili danski ili matematiku kao glavni predmet, a može i oba u isto vrijeme. Svaki glavni predmet mora slušati najmanje 4 semestra.

Studenti moraju steći teorijsku i praktičnu osnovu koja će im omogućiti samostalno stjecanje, sistematiziranje, selektiranje i prijenos znanja, i to na osnovi metodologije predmeta i u skladu s ciljevima tečaja.

Osim toga, studenti moraju steći predmetno-didaktički uvid u glavne predmete, koji će ih osposobiti da svoj način predavanja temelje na općim ciljevima škole i na osnovnim pitanjima u vezi s razvojem društva, jednako kao i na predispozicijama za učenje koje svaki učenik pojedinačno ima te na njegovim mogućnostima i uvjetima za razvoj. Tako stečeni uvid dalje im pomaže u formulaciji kriterija za ocjenjivanje, izradu i korištenje materijala za učenje i drugih pomagala. Bitno je da se ovakav uvid stječe u uravnoteženoj interakciji s obrazovnim predmetima i praktičnom obukom.

Moguće je osposobiti se za predavača samo jednog predmeta, tako što se pohađaju zasebni pedagoški studije za učitelje, koje traju oko godinu dana, i to samo nakon završetka višeg obrazovnog stupnja (*Some examples of primary school teacher training in european countries*, Eurybase; Eurydice, 2000-2003).

OBRAZOVANJE UČITELJA U NIZOZEMSKOJ

Obrazovanje učitelja u Nizozemskoj odvija se putem viših profesionalno-obrazovnih tečajeva koji se pohađaju kako u višim profesionalnim ustanovama (*HBO - Higher professional institutions*), tako i na višim školama specijaliziranim za obučavanje učitelja.

Način na koji su tečajevi za obučavanje učitelja organizirani u skladu je s uredbama o načinu podučavanja i ispitivanja koje donosi sama ustanova. Ne postoje zakonske uredbe koje se tiču nastavnog programa. Samo su načela, struktura i postupci koji se nalaze u osnovi uredbi o načinu podučavanja i ispitivanja propisani zakonom. Više profesionalne ustanove (HBO) osmislile su zajednički nastavni program, koji pokriva oko 70 posto tečaja, ali nije obavezan po zakonu. Međutim, kada su u pitanju tečajevi za obučavanje učitelja, postoje uredbe o sadržaju nastavnog plana za ispitivanje i o stečenim kvalifikacijama.

Sposobnosti koje bi učitelji trebali imati na početku svoje karijere, formirane su i spomenute ustanove su se složile da ih uvrste u svoje nastavne programe. Te sposobnosti se odnose na nastavnu oblast, ali i na odnos s učenicima

i razna zaduženja koja učitelj ima. Te standarde, bar što se tiče sposobnosti, u budućnosti će propisivati zakon, tako da će ustanove biti obvezne obučavati svoje studente kako bi ispunili zadane standarde. Tako se uredbe o nastavnom planu za ispitivanje i o stečenim kvalifikacijama neće više primjenjivati. Premda je nizozemska vlada zakonom ovlaštena da propiše uredbe koje se odnose na organizaciju tečajeva, još uvijek se nije odlučila na taj korak.

U toku svakog tečaja potrebno je prikupiti 240 kredita (tečaj traje 4 godine). Jedan kredit jednak je razdoblju od 28 sati predavanja i samostalnog rada. Tečajevi se sastoje od pripremnog dijela (nosi 60 kredita) i glavnog dijela (180 kredita). Kod tečajeva koji se odvijaju tokom čitavog radnog tjedna, pripremi dio traje godinu dana, a glavni dio 3 godine. U praksi, trajanje tečajeva varira i ovisi o nizu faktora, uključujući kvalifikacije koje je student stekao tokom ranijeg školovanja, ali i znanja stečena na bilo koji drugi način.

Praktična obuka bitna je i obavezna komponenta u obučavanju učitelja. Studenti prolaze kroz praktičnu obuku u onoj oblasti u kojoj bi poslije željeli raditi. Taj dio tečaja je obavezan. Uredbama o podučavanju i ispitivanju se zakonski, za svaki tečaj, određuje kakva će biti organizacija praktične obuke. Oko četvrtine čitavog tečaja posvećeno je praktičnoj obuci i s njom se počinje još na 1. godini. Praktična obuka uglavnom se odvija u osnovnim i specijalnim školama.

Mjesto učitelja početnika (LIO) prvi je put uvedeno u osnovnim školama u kolovozu 2000. godine, nakon pokusnog razdoblja koji je trajao 2 godine. Studenti koji su bili na posljednjoj godini obuke mogli su se zaposliti, ali samo na pola radnog vremena, i to na određeno vrijeme, kako je stajalo u ugovoru o obuci i zaposlenju (to određeno vrijeme nikada nije trajalo duže od jedne školske godine). Učitelj početnik radi sve što i svaki drugi učitelj zaposlen u toj školi, uključujući i održavanje roditeljskih sastanaka i komentiranje ocjena koje učenici imaju.

Razina nadzora nad učenicima bila je niska. Tako se prijelaz s mjesta studenta na mjesto učitelja nije dogodio naglo i ustanove za obučavanje učitelja bolje su uspijevale ići ukorak s aktualnim postignućima u obrazovanju.

Nova postignuća: Vlada podržava pilot projekte, gdje škole snose veću odgovornost kad je u pitanju obučavanje učitelja i pomoćnika, što spada u njihovu kadrovsku politiku (*Some examples of primary school teacher training in european countries*, Eurybase; Eurydice, 2000-2003).

OBRAZOVANJE UČITELJA U FRANCUSKOJ

Obrazovanje učitelja u Francuskoj odvija se prema Zakonu o obrazovanju u Francuskoj, kojim je propisano da može postojati samo jedan sveučilišni institut za obuku učitelja (IUFM) na svakoj akademiji. Ovi instituti su viši obrazovni

državni instituti osnovani 1991. godine, kako bi zamijenili prethodne načine i oblike obučavanja učitelja 1. i 2. stupnja (više škole za obuku učitelja, regionalni centri za obuku učitelja, više škole za obuku nacionalnih i tehničkih učitelja). Svaki institut je udružen s jednim sveučilištem ili nekoliko njih ili s drugim javnim ustanova znanstvene, kulturne i profesionalne prirode.

Obuka traje dvije godine. Prva godina na institutu posvećena je teorijskim i praktičnim pripremama za polaganje ispita za učitelja. Na drugoj godini nastavlja se profesionalna obuka, ali samo ako je kandidat položio ispit. Student tada postaje učitelj početnik i prima plaću. Odluka Ministarstva prosvjete donesena 2. srpnja 1991. godine označava da bi sadržaj obuke na 1. i 2. godini i metode za vrednovanje na kraju 2. godine trebalo definirati uz pomoć utvrđenih planova za obuku, za koje se čeka da ih Ministarstvo odobri. To odobrenje daje se svakom institutu pojedinačno, nakon utvrđivanja da je njihov plan obuke u skladu s utvrđenim pravilima i da ispunjava nacionalne ciljeve. Takav plan onda vrijedi 4 godine.

Odluka iz godine 1991. dovodi nacionalno pitanje u vezu sa sadržajem i ispravnošću obuke koju organiziraju instituti. Unutar ovakvog okvira bitno je da učitelji prođu kroz sveobuhvatnu obuku u kojoj mora postojati interakcija između predavanja različitih predmeta. Osim francuskog jezika i matematike, svi učitelji početnici pohađaju tečaj stranog jezika i imaju satove tjelesnog, i to sve tokom razdoblja od dvije godine.

Cilj obuke, koja uključuje i pisanje rada o odabranom pozivu, na drugoj godini, jest da nauči učitelje značajkama svakog načina predavanja, posebno gledano iz ugla nastavnih metoda. Mora se što više voditi računa o posebnoj prirodi škola te o tome da se budućim učiteljima pomogne da steknu osnovu, koja je od velike važnosti za ovakvu vrstu sata.

Obuka učitelja 1. razine, za dvije godine koliko provedu na institutu obuhvaća oko 500 sati praktične obuke, što je otprilike 18 do 19 tjedana, od kojih posljednjih 8 jest praksa gdje se vježba odgovornost, kao i 1000 do 1200 sati obuke na institutu.

Profesionalne vještine koje se očekuju od učitelja početnika na kraju njihove početne obuke, detaljno su opisane u tzv. *Knjizi o vještinama*, a to je čitav niz pojedinosti za koje ministar obrazovanja očekuje da institut počne provoditi. Te pojedinosti obuhvaćaju glavne profesionalne vještine, naime, predmete koji se predaju u osnovnoj školi, razne situacije u kojima se uči, disciplinu u razredu, ali i razumijevanje različitosti među učenicima, rad na obrazovnoj odgovornosti i poznavanje profesionalne etike.

Uprava za visoko obrazovanje temeljila je svoje preporuke kad su u pitanju instituti na gore navedenim vještinama, tako da instituti mogu izvršiti nacrt svojega projekta za organizaciju obuke (*Some examples of primary school teacher training in european countries*, eurybase; Eurydice, 2000-2003).

OBRAZOVANJE UČITELJA U NJEMAČKOJ

Obrazovanje učitelja u Njemačkoj, tj. sustav inicijalnog obrazovanja nastavnika je, kao i u svim europskim zemljama, tako i u Njemačkoj, povezan sa strukturom školskog sustava. Taj sustav se može grubo skicirati na sljedeći način:

- Njemačka je savezna država, pa u skladu s tim sve odgovornosti za obrazovanje i školovanje ima 16 saveznih zemalja, tako da u Njemačkoj postoji 16 sustava, ali su oni veoma slični i koordinira ih stalna konferencija školskih ministara;

- obrazovne institucije i službe za djecu od 1. do 6. godine ne smatraju se dijelom školskog sustava. Personal u tim institucijama ne obrazuje se na tercijarnoj razini, ali se obrazuje na višoj sekundarnoj razini. Odgovornost za administraciju guvernanti nije smještena u sustav obrazovanja i nije u djelokrugu ministarstva školstva, ali je u djelokrugu ministarstva za obitelj ili ministarstva za socijalnu zaštitu;

- sa starošću od 6 godina dijete ulazi u osnovnu školu (*Grundschule*). Nakon četiri godine, na kraju *Grundschule* i s uzrastom od 10 godina, djeca se usmjeravaju u tri različita školska oblika: *Nauphschule* (najniži smjer, 5 ili 6 godina), *Realschule* (srednji pravac, 6 godina) i *Gimnasium* (najviša razina, 13 ili 12 godina), matura, kao kvalifikacija za ulaz na sveučilište ili visoku stručnu školu (*Fachhochschule*). Neke zemlje (pokrajine), imaju integriranu *Hauptschule* i *Realschule*, neke pokrajine su napravile *Gesamtschulen* (zajedničke škole). *Hauptschule* i *Realschule* završavaju s uzrastom od 15 ili 16 godina. S dobrim rezultatima moguće je prijeći u *Gimnasium*. Grubo govoreći, svaka od ove tri škole ima jednu trećinu učeničke populacije (na uzrastu od 14 godina), dio najnižeg pravca, *Hauptschule*, postaje sve manji. Oni učenici koji ne idu u gimnaziju sa 16 godina, kreću na zanat, poziv (*Berufschule*) i dobivaju trening za poziv. Veći dio ovih pozivnih škola uzdigao se do mature;

- postoje posebne škole za djecu s hendikepima i posebnim potrebama (*Foerderschulen*, *Sonderschulen*) te 4-5 posto učenika pohađa ove škole.

Tradicionalni sustav obrazovanja nastavnika u Njemačkoj u skladu je sa strukturom maloprije prikazanog sustava. Tako u Njemačkoj postoji 6 tipova nastavnika (doneseno od strane konferencije ministara obrazovanja i kulture): *Grundschullehrer*, *Hauptschullehrer*, *Realschullehrer*, *Gimnasiallehrer*, *Berufsschullehrer*, *Sonderschullehrer*, pa u skladu s tim postoji 6 različitih tipova kvalifikacije nastavnika koje stoje na kraju 6 različitih programa osnovnog obrazovanja nastavnika. To je osnovna ili bazična struktura, kojom se utvrđuju minimalni standardi u obliku standardnih vremenskih razdoblja učenja i broja sati prisutnosti u jednom radnom tjednu u toku semestra.

Drugi značajan element njemačkog tradicionalnog sustava obrazovanja nastavnika jest njegova podijeljenost u principu u dvije faze ili u dva dijela: prva faza je sveučilišno obrazovanje, koje se ostvaruje na sveučilištima, *Technische Hochschulen / Technische Univerzitäten* (tehničkim višim školama i sveučilištima), *Univerzitäten Gesamthochschulen*, višim učiteljskim i višim umjetničkim i muzičkim školama. Ta prva faza vodi do prvog nastavnčkog ispita. Druga faza naziva se *Forberaichtungsdiene* (pripravništvo), i ona je više praktični dio u specijalnim seminarima i vježbaonicama. To je zapravo praktična pedagoška obuka u obliku pripreme za dalji rad, koja se odvija na institutima za obuku učitelja (*Studienseminare*) i u školama za obuku, i ova druga faza se završava drugim nastavnčkim ispitom. Oba nastavnčka ispita izvode se prema odredbama i administraciji Ministarstva školstva, a poslije toga, kvalificirani nastavnik može se natjecati za slobodno mjesto u pokrajini u kojoj se obrazovao, ali i u drugim pokrajinama. Kao što je već rečeno, u svim pokrajinama u Njemačkoj obuka nastavnika podijeljena je na studije na sveučilištu ili nekoj sličnoj višoj obrazovnoj ustanovi i na praktičnu pedagošku obuku (priprema za dalji rad). Prvi dio obuke obuhvaća:

- *specijalističku komponentu (koja obuhvaća didaktiku vezanu za predmet)*, s izučavanjem najmanje dva predmeta ili predmetnih oblasti;

- *obrazovno-znanstvenu komponentu*, s obaveznim izučavanjem obrazovne teorije i psihologije, uz čitav izbor dodatnih oblasti za izučavanje (npr. filozofija, sociologija ili političke znanosti i teologija);

- *praktičnu obuku*, koja može trajati i nekoliko tjedana i koja prati tok studija.

Uza sve to, obuka učitelja treba pokriti i neka pitanja u vezi sa specijalnim obrazovanjem.

Obuka učitelja 1. razine (*Grundschule* = osnovna škola) vrsta je obuke u kojoj se veliko značenje pridaje obrazovnoj znanosti i praktičnim komponentama obuke. Obuka uključuje i izborni ili specijalizirani predmet kao i izučavanje didaktike za osnovnu školu. S druge strane, budući učitelji mogu izučiti ili predmetne oblasti, ili jedan predmet, ili nekoliko predmeta, ali samo ako su elementi didaktike vezani uz predmet dio tečaja. Predmeti koji dolaze u obzir i specijalizacije variraju od pokrajine do pokrajine.

Osnovni obrazovno-znanstveni tečaj obuhvaća opće školsko obrazovanje i znanje iz psihologije; moguće opcije su još i filozofija, sociologija / političke znanosti ili teologija. Tečaj obično obuhvaća jedno vremensko razdoblje od nekoliko tjedana prakse i trebao bi obuhvatiti vježbanje didaktike vezane uz predmet. Praksa izvan škole može koristiti kao dopuna obuci. Tečaj se fokusira na ključnim akademskim oblastima i cilj mu je omogućiti studentima da se nose s kompleksnim problemima i da razviju višedisciplinarni ili međudisciplinarni pristup svojem radu. Njemački i matematika, kao i predmeti iz umjetnosti i kul-

ture, imaju posebno mjesto u mnogim programima i to se manifestira u određenim obvezama vezanim uz te predmete.

Na sveučilišnoj fazi ne postoje posebne procedure selekcije (osim rezultata s mature), onih koji žele da počnu obrazovanje za nastavnika. Samo oni koji izaberu glazbeni, likovni ili tjelesni odgoj kao jedan od svojih predmeta, moraju položiti test. Za vrijeme obrazovanja nastavnika na sveučilištu budući nastavnik mora studirati dva (ili tri) predmeta, metodiku (predmetnu didaktiku) tih predmeta (predmetna didaktika odnosi se na pitanje poučavanja matematike, znanosti, povijesti itd.; približava se konceptu pedagoškog sadržaja znanja), znanosti o obrazovanju (edukacija i socijalizacija, poučavanje i učenje itd.) i određeno praktično iskustvo u poučavanju (praksa). Ukupno 70 do 90 posto cjelokupnog vremena studiranja posvećeno je studiranju predmeta – ostatak je posvećen obrazovnim znanostima i praksama. Prvi nastavnički ispit sastoji se od teze (60-100 stranica), 5 pisanih ispita (klauzula) i 3 usmena ispita. Prosječno vrijeme provedeno na sveučilištu za vrijeme nastavničkog obrazovanja je 4-6 godina. Svi studenti koji su prvu fazu uspješno prošli, imaju pravo prelaska u drugu fazu. Obje faze zajedno definiraju kompletnu inicijalnu edukaciju nastavnika. Prema Bolonjskom procesu, njemačka sveučilišta se mijenjaju, pa se u ovom procesu obrazovanje nastavnika također transformira u skladu sa sustavom bečelor-master.

Pripravništvo, kao druga faza ili 2. razina u obrazovanju nastavnika, traje dvije godine i tokom te dvije godine studenti su plaćeni oko 1000 eura. Osoblje koje trenira pripravnike u studijskom seminaru i nadzornici u školi (mentori), integriraju mlade nastavnike u profesionalne obaveze i kompetencije. Ti novi nastavnici bivaju stalno evaluirani i savjetuju ih stalno njihovi treneri i ostali nastavnici. Određeni dio vremena nastavnici na treningu već rade samostalno. U pokrajini Westfaliji četvero njih u školi zamjenjuju jednu punu nastavničku poziciju. Ta druga faza, pripravništvo, može se promatrati kao središnja uvodna faza obrazovanja nastavnika u Njemačkoj. Nakon što su uspješno prošli drugi nastavnički ispit, novi nastavnici se raspoređuju na slobodno nastavničko mjesto; to radi školska administracija. Pojedinačna škola nema glas u tom procesu, nego administracija pokrajine (tradicionalna procedura). Može se prijaviti i na slobodno nastavničko mjesto, a škola bira najboljeg (nova procedura – natječaj).

U zavisnosti od pokrajine, učitelji nižih i viših razreda kvalifikacije za svoju profesiju mogu steći i u zavisnosti od toga hoće li predavati samo u nižim ili samo u određenim višim razredima, ili u svim višim razredima. Izučavanje odabranih predmeta na akademskoj razini djelomično ovisi o tome koja je vrsta škola u pitanju ili koja obrazovna razina (*Some examples of primary school teacher training in european countries, Eurybase; Eurydice, 2000-2003*).

Vežano za dva glavna modela obrazovanja nastavnika u Europi (konkurentski i konsekvativni) dosad, obrazovanje nastavnika u Njemačkoj konkurentno je u

toku prve faze; to znači: svi elementi (predmeti i pedagogija itd.) se studiraju od početka. Ali ako se pogleda čitav proces inicijalnog obrazovanja nastavnika, prva i druga faza, onda se zapravo zamjećuje, na neki način, konsekutivna struktura, što znači: prva sveučilišna faza je orijentirana na teoriju i znanje, dok je druga orijentirana na praksu i vještine. Te faze se zajedno moraju promatrati kao inicijalno obrazovanje nastavnika. Njemački sustav obrazovanja nastavnika apsolutno naglašava osnovno i inicijalno obrazovanje nastavnika, dakle, nekoliko ispitivanja ili provjeravanja tokom i na kraju inicijalne obuke, od strane države (tj. školske administracije – ministarstva). Kada je jednom nastavnik postigao poziciju u školi, potrebno je samo malo napora da se postane uslužni nastavnik ili podržani nastavnik. To je jedna od središnjih mana njemačkog sustava obrazovanja nastavnika.

Može se reći da je sustav obrazovanja nastavnika u Njemačkoj visoko razvijen i veoma skup. Da bi se ušlo u obrazovanje nastavnika, mora se imati najviši školski certifikat (matura); tokom prve faze svi nastavnici se obrazuju na sveučilištu za 4-5 godina, zatim pristupaju praktičnoj pripremnoj fazi, koja traje 2 godine i na kraju moraju polagati dva državna ispita. U usporedbi s drugim zemljama, njemački nastavnici imaju prilično visoke mjesečne plaće.

Godine 2004. Ministarska konferencija definirala je standarde za obrazovanje nastavnika. Ti standardi proizlaze iz shvaćene slike središnjih dužnosti i neophodnih kompetencija nastavnika. Oni su definirani u graduiranim kompetencijama u dva koraka nastavničke edukacije: kraj prve (sveučilišne) faze i kraj druge (pripreme, indukcijske) faze. Pri definiranju standarda neophodne kompetencije i sposobnosti su prezentirane na način koji je diferenciran i koji se može kontrolirati.

Od godine 2002. neke njemačke pokrajine započele su s reorganizacijom tradicionalnog sustava obrazovanja nastavnika prema bečelor i master sustavu (Bolonjski proces). Premda postoje različiti modeli na putu, moguće je skicirati osnovne principe obrazovanja nastavnika u Njemačkoj, u skladu s Bolonjom. Kada ulaze na sveučilište, studenti započinju trogodišnje bečelor programe. Oni uključuju jedan ili dva predmeta i neke osnovne studije i vode tom bečelor stupnju.

Bečelor nije usmjeren samo na profesiju nastavnika – sastoji se od nekoliko općih, polivalentnih studija da se postigne 'zaposlivost'. Očekuje se da većina onih koji dosegnu razinu bečelor, napuste sveučilišta i zaposle se. Isto tako, oni se mogu prijaviti na natječaj za master program koji vodi kvalifikaciji za nastavnike; oni se također mogu prijaviti za druge master programe (jedna ili dvije godine). S masterom edukacije završava se prva faza obrazovanja nastavnika, a studenti prelaze u drugu fazu, pripravnčku. Sve pokrajine se slažu da svi nastavnici moraju imati master diplomu kada stupaju u pripravništvo; isto tako, postoji stroga

politička volja da se organizira obrazovanje nastavnika za prva četiri razreda, a možda i obrazovanje nastavnika za *Hauptschule* i *Realschule* na način da programi od 4 godine koji vodi bečelor diplomu budu dovoljni.

Tokom prve faze obrazovanja nastavnika, bilo u tradicionalnom (konkurentskom sustavu ili u konsekutivnom, bečelor master sustavu), postoji veoma malo elemenata na polju zasnovanih iskustava za studente koji žele da postanu nastavnici. Često postoje dvije prakse: prva (4 tjedna) je opća praksa u školama da se nastavnik uvede u radno mjesto. Svi aspekti rada nastavnika ovdje su značajni: kontakti s učenicima, kolegama, ravnateljima, roditeljima, prvi napor u poučavanju, organizacija izvan kurikularnog rada itd. Ta praksa se priprema u posebnom seminaru na sveučilištu. Student koji se sprema za nastavnika, mora napisati izvješće i to se izvješće ocjenjuje. Druga praksa (8 tjedana) je kompletno posvećena poučavanju 2 ili 3 predmeta. Ona se, također, priprema u sveučilišnom seminaru, organizira se od strane profesora i docenata na tim predmetima, odnosno u okviru Fachdidaktike. Opet se mora napisati izvješće i opet se to izvješće ocjenjuje. Rezultati izvedbe prakse ne ulaze u konačni rezultat ispita.

Druga faza smatra se pripremom mladog nastavnika za praktični nastavnički rad. To je zapravo neka vrsta indukcijskog procesa za profesionalne prakse, ali aspekt pripreme značajniji je nego aspekt indukcije. U skladu s logikom njemačkog sustava obrazovanja nastavnika, proces indukcije (uvođenja) mora slijediti poslije pripreme. Tako nekoliko pokrajina organizira neku fazu koja se zove faza ulaska u poziv, nakon koje mladi nastavnik dobiva pozicije u školi.

Sličnosti i razlike u koncepcijama obrazovanja učitelja u pojedinim europskim zemljama

Na osnovi sagledanog stanja, kada je riječ o obrazovanju učitelja u spomenutim europskim zemljama, možemo izvesti nekoliko osnovnih zaključaka i paralela, na osnovi sličnosti i razlika koje postoje među njima:

- Obrazovanje učitelja u Europi u mnogim je elementima slično, ali i različito. Ne postoji jedna jedinstvena 'najbolja praksa'. Činjenica da se primjenjuju različita rešenja, ne znači da dobro ili loše utječu na studentska postignuća. U većini programa moguće je identificirati pet programskih područja, i to:

1. općeobrazovne znanosti,
2. uža stručna predmetna područja,
3. pedagoško-psihološko predmetno područje,
4. interdisciplinarna područja,
5. profesionalna praksa.

Navedena programska područja javljaju se u mnogo različitih kombinacija uzajamnih veza, različitih redosljeda i fonda satova za realizaciju. Iz tog se ra-

zloga danas govori o modalitetima realizacije ovih programskih komponenti (Buchberger et. al., 2000):

- *usporadni modeli*, u kojima se najviše pozornosti posvećuje metodikama nastavnih predmeta i nastavnoj praksi;

- *integrativni modeli*, u kojima su različite komponente obrazovanja učitelja povezane s usmjerenošću na profesionalno relevantne teme, a istodobno postoji integriranost teorijskih i praktičnih studija;

- *konsekutivni modeli*, u kojima nastavnici najprije studiraju akademske discipline, ponekad i didaktiku, a zatim profesionalne, pedagoške discipline i nastavnu praksu;

- *modul modeli*, koji nude precizno definirane module, u kojima su integrirane različite discipline, a studenti sami odlučuju kada će koji od ponuđenih modula slušati.

- U svim spomenutim europskim zemljama, obrazovanju učitelja posvećuje se iznimna pozornost (u Finskoj npr. to zanimanje spada u jedno od najatraktivnijih za mlade), a kao glavni cilj se ističe *kvaliteta prije svega u obrazovanju učitelja*.

- U različitim europskim zemljama moguće je naći stanovite zajedničke crte, a isto tako zamijetiti i sljedeće trendove na primarnoj razini obrazovanja učitelja, a to je: obrazovanje učitelja kreće se k obrazovanju na visokoj, sveučilišnoj razini i u trajanju od, najčešće, 4 godine, a rjeđe u trajanju od 3+2, odnosno 5 godina (u Norveškoj postoji mogućnost stjecanja zvanja lektora, za što je potrebno 7 godina školovanja).

- Kurikulumi (manje ili više to je isto za sve europske zemlje) počivaju na blokovima koji sadrže discipline povezane sa školskim predmetima, obrazovnim znanostima, na metodici / didaktici predmeta i na praktičnom iskustvu.

- Sve se više pridaje važnost nastavnoj praksi; sve vrste prakse, od pedagoške, didaktičko-metodičke, do praktične pedagoške obuke, prisutne su u obrazovanju učitelja, u svim ovim spomenutim europskim zemljama, a vježbaonice su važan i neodvojiv dio fakulteta. Praksa se, od zemlje do zemlje, različito organizira i realizira, od toga da se provodi u kontinuitetu od nekoliko tjedana do dva mjeseca (u Mađarskoj, npr.) ili se kontinuirano provodi, tokom čitavog školovanja (npr. u Njemačkoj i Francuskoj). U Francuskoj, u inicijalnom studiranju, praktična obuka traje 18-19 nedjelja, u Nizozemskoj je približno četvrtina cijelog tečaja posvećena praksi; u Danskoj 15 posto kurikuluma otpada na praksu, dok u Švedskoj to iznosi 24 tjedna.

- Prisutno je uvođenje aspekata istraživanja i razvoja (i kao samostalnih predmeta i kao elemenata integriranih u druge predmete).

- Primjećuje se tendencija uvođenja interdisciplinarnih sadržaja (izborni ili obvezni): specijalno obrazovanje, rad u multikulturalnim skupinama, ICT, kompe-

tencije rukovođenja (jer se smatra da nastavnici preuzimaju mnoge menadžerske odgovornosti u učionici i izvanje).

- Opcije studiranja su u porastu; teži se fleksibilnosti, modularizaciji studijskih programa, mogućnosti za (predmetnu) specijalizaciju.

- Kreditni sustav primjenjuje se kao dominantan oblik i način vrednovanja napredovanja studenata, a evaluaciji i samoevaluaciji pridaje se posebno značenje.

- Osim na znanju naglasak je sve više na "vještinama" i "kompetencijama" (priprema za doživotno učenje).

- Na kraju školovanja, tj. studija, studenti polažu diplomski ispit.

- Stručnom usavršavanju posvećena je iznimna pozornost.

Na osnovi sagledanog stanja može se zaključiti da je mnogo više sličnosti nego onoga po čemu bi se obrazovanje učitelja znatno razlikovalo u spomenutim europskim zemljama.

Razlike se mogu uočiti u trajanju školovanja, u načinu provođenja prijamnih ispita za selekciju i prijam kandidata, kao i u samom stručnom nazivu, tj. akademskom zvanju, koje se školovanjem može steći. Razlike su, također, i u specifičnostima karakterističnim za svaku zemlju posebno, što je sasvim razumljivo, opravdano i neophodno, jer uniformnost nije ni potrebna, ni poželjna, a osim toga nije ni moguća, bar kada je o ovim pitanjima riječ.

Ako se ima u vidu da je godina 1992. zacrtana kao godina u kojoj je počelo djelovati "otvoreno tržište" u Europi, što bi značilo da za promet, rad, obrazovanje i stručno usavršavanje od tada ne postoje granice, to istodobno znači i ujedinjavanje obrazovnog sustava u Europi (što je otvorilo mogućnosti da se učitelji obrazuju i izvan svoje matične zemlje); time je obrazovanje uopće, a posebno obrazovanje učitelja, dobilo karakter višejezičnosti i multikulturalnosti i postalo ključna karika u tom obrazovnom lancu, jer od nastavnčkog kadra zavisi kvaliteta svih drugih kadrova koji se obrazuju.

Komparativne analize modela i programa obrazovanja učitelja u zemljama Europske Unije ukazuju na to da se oni uglavnom temelje na tradiciji i povijesti razvoja školskog sustava i na uvjerenjima njihovih donosilaca, a manje na znanstveno utemeljenoj argumentaciji.

U obrazovanju učitelja još uvijek nije u dovoljnoj mjeri zastupljeno izučavanje onih disciplina koje pokrivaju sadržaje "novih nauka" i nastavnih područja kao što su multikulturalno obrazovanje, infokomunikacijske tehnologije, obrazovanje na daljinu, ekološko obrazovanje i sl.

Traženje najboljih institucionalnih rješenja u oblasti profesionalnog obrazovanja učitelja jedno je od najvažnijih pitanja s kojima se reformatori obrazovanja danas susreću.

Tragajući za koherentnim i integralnim visokoškolskim profesionalnim obrazovanjem učitelja, neke europske zemlje su tokom posljednjeg desetljeća ponudile zanimljiva raznovrsna rješenja, što daje velike mogućnosti da se reforme u ovoj oblasti utemelje na najboljim, pozitivnim iskustvima.

LITERATURA:

1. Education and research 1999-2004 (1999), Development plan, Helsinki: Ministry of education
2. Education, training and research in the information society (A National strategy for 2000-2004), (1999), Helsinki: Ministry of Education
3. Ministarstvo prosvete, Helsinki (1999): Development plan, Helsinki: Ministry of education
4. National Board of Education (1999): The education system of Finland 1999., prepared for the eurydice database, Helsinki: National Board of Education
5. SOME EXSAMPLES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER TRAINING IN EUROPEAN COUNTRIES (Source: Eurybase; Euridice; 2000-2003)

UDC: 371.13(4)

Preliminary communication

Accepted: 11. 09. 2008.

Confirmed: 25. 11. 2008.

MODERN CONCEPTIONS OF PROFESSIONAL PREPARATION AND TEACHER EDUCATION

R. BOGOSAVLJEVIĆ, Sombor (Srbija)

Šk. vjesn. 57 (2008.), 3-4

Summary: *With a view to a better understanding of the educational system of professional preparation and education of the future teaching resources, except knowing one's potentials and needs, it is important to be familiar with the experiences of other countries in terms of solutions, possibilities, conceptions and tendencies in preparation, i.e. education of teachers to be.*

This work provides a review on the present experiences in teacher education in several European countries. Apart from the study of differences and similarities, an attempt has been made to make analogies which might be useful in a successful process of work out, innovation and modernisation of the modern teacher education concept.

The work displays a short overview of teacher education in Finland, Hungary, Norway, Sweden, Denmark, the Netherlands, France and Germany for the purposes of comparative observation of differences and similarities in terms of which tendencies and useful guidelines in the form of possible solutions can be indicated in the preparation of future teaching resources when we discuss European education area.

Ključne riječi: *education conception, teacher education, curriculum, primary school*
